

Video 2: Mo' Better Blues, Mannenberg en Watermelon Man

Welkom op deze tweede video. In deze tweede les bekijken we de volgende drie songs uit de Play list voor de JamZ.Bond jamsessies, met name Mo' Better Blues, Mannenberg en Watermelon Man.

De opzet blijft om met deze korte inleidingslessen jullie beter klaar te stomen voor deze jams. Zie het niet als verplicht werk, maar als eerste hulp bij jams. De bedoeling is zoveel mogelijk plezier maken met muziek en dit tijdens een fijn optreden met andere, wellicht onbekende medemuzikanten.

Elke jamsessie is opgebouwd met een instapniveau, enkele songs voor gemiddelde spelers en een slotstuk voor meer gevorderden.

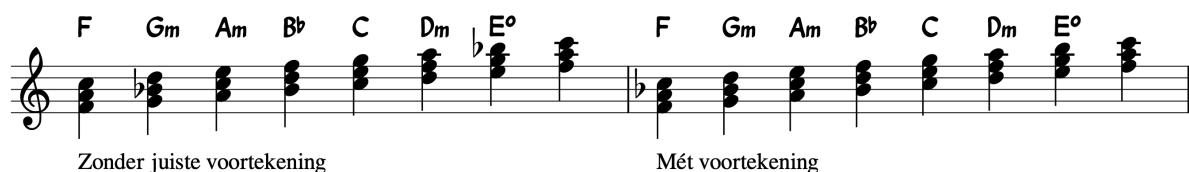
Bij elke les krijg je MuseScore partituren – zodat we allemaal van dezelfde melodie & akkoorden vertrekken – en ook een iRealPro file met een begeleiding bij elke song. MuseScore kan je gratis downloaden via [MuseScore.org](https://musescore.org); voor iRealPro moet je wel iets betalen.

Mo' Better Blues, uit 1990, is de titelsong uit de gelijknamige film van Spike Lee en werd opgenomen door het Branford Marsalis Quartet. Een film over het leven van een trompettist en zijn band... Kijken we even naar het thema uit de film en je komt meteen in de sfeer voor een jamsessie met Denzel Washington op trompet en Wesley Snipes op sax: <https://www.youtube.com/watch?v=8HFfFd9vx1c>

Let op, want dit is geen blues in 'strikte vorm', met 12 maten, typische akkoorden en meer. Het klinkt weliswaar bluesy, en het staat in de titel... maar dat is zeker geen garantie dat het om een echte blues gaat.

De melodie & de akkoorden

De song staat in F-groot maar er zijn enkele akkoorden die niet tot de hoofdtoonaard horen. De diatonische reeks van F-groot in drieklanken is

De melodie bestaat uit korte wederkerende motiefjes of riffs, enkel bestaand uit de noten van F pentatonisch majeur (dus zonder b^b en e). De opmaat is zelfs de volledige pentatonische ladder, startend vanaf de kwint.

Bij de akkoorden merk je heel wat niet-diatonische akkoorden zoals F⁷, D⁷, G⁷sus⁴ en G⁷. Op het eerste gezicht lijkt C⁷sus⁴ ook laddervreemd in F-groot, maar dat is het niet.

Kijken we even naar de vierklanken voor F en C in F-groot:

Bij uitbreiding wordt F dan F met groot septiem of $F^{\Delta 7}$ (F^{Maj7}) geschreven en zo wordt C dan C^7 . Maar dat krijg je door enkel met tertsen op te stapelen. Zo merk je soms als variant F^6 (dus ook diatonisch) en de dominant niet met terts maar met kwart en dan wordt dat dus C^{7sus4} .

Alle niet-diatonische akkoorden zijn dominanten: F^7 , D^7 , G^{7sus4} en G^7 . Veel verandert er niet: F krijgt er een e^b bij, D^7 een $f^\#$ en bij G wordt het een b ipv b^b .

Waarom deze dominanten? Zoals je wellicht hoort, creëren deze extra spanning naar het daaropvolgende akkoord. Zo is

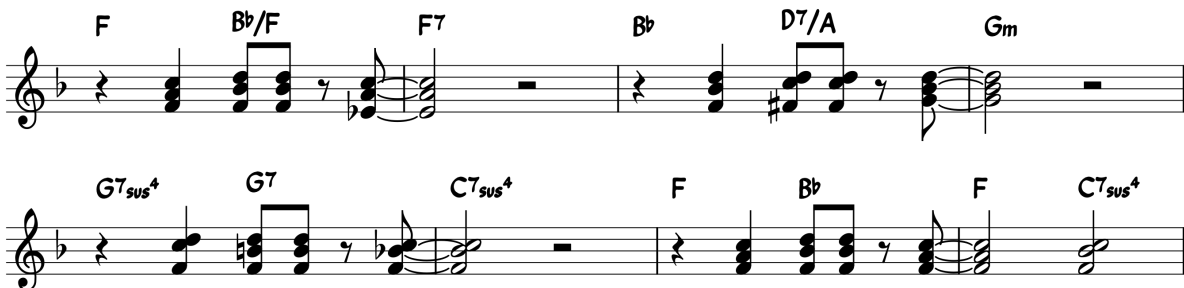
- F^7 de dominant naar B^b : vandaar die extra moll met e^b
- D^7 de dominant naar Gm : vandaar die extra $f^\#$, de leidtoon naar g
- G^{7sus4} en G^7 de dominant naar C^{7sus4} : vandaar een b in plaats van een b^b

Tip: die niet-diatonische akkoorden trekken je aandacht. Logisch, want die zijn 'laddervreemd'. Maar vergeet niet, het gaat maar om 1 noot verschil, en dus blijft er veel meer gelijk met de hoofdtoonaard...

De begeleiding en de Ritme Sectie

De stijl van deze song leunt aan bij Gospel en eenvoudige Soul en dat past uitstekend bij de thematiek van de film: vriendschap, trouw, eerlijkheid, oorzaak & gevolg, en tenslotte redding... Gospel/Soul herken je aan de typische 'specifieke' basnoten en omkeringen, weergegeven door de zgn. slash-akkoorden zoals B^b/F , D^7/A . Als akkoordenspeler hoef je dat niet te volgen, je kan dat doen en het beste lukt dat voor de piano.

Als gitarist kan je dit ritme zeker gebruiken voor het spelen van je akkoorden en hoef je die speciale basnoten niet te spelen, want de bas is wel verplicht deze op te nemen in de begeleiding.

Voor drums kan je het ritme van de bas in je kick of basdrum plaatsen, daarboven continu achtste noten op de hi-hat of ride spelen en een typische 2 en 4 (of backbeat) op de snare.

Ditmaal is er ook een tweede stem, als vraag & antwoord op de hoofdmelodie en dit geeft een extra call-response sfeertje zoals bij Gospel en andere stijlen. Eventueel voor gitaar of een blazer.

De Solo

- Pentatonisch (vanaf de kwint)

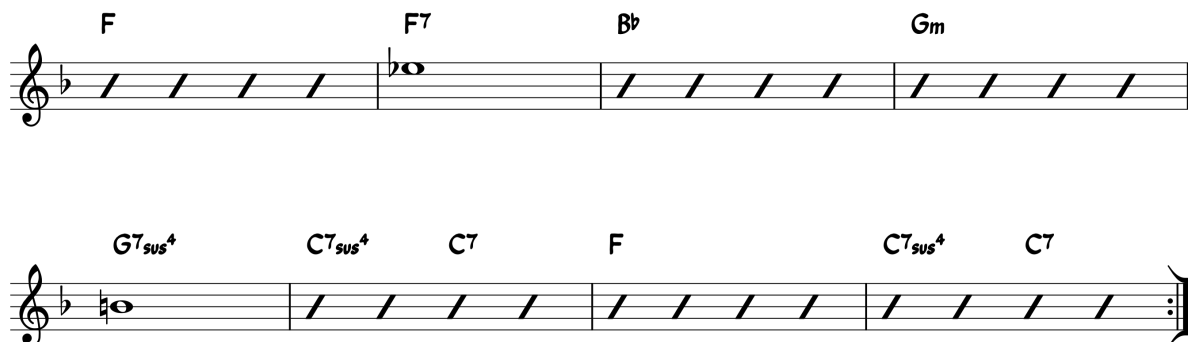
Je hebt het al gemerkt, pentatonisch majeur kan voldoende zijn zoals de melodie duidelijk aantoonst. Studeer je pentatonische niet altijd startend vanaf de grondnoot en terug, maar begin eens op een andere noot. Zoals je kan zien voor de opmaat, startend vanaf de kwint, maar ook op de andere noten loont de moeite om uit te proberen:

- Rekening houden met elk akkoord?

Je merkt het, niet alle melodieën of solo's houden rekening met elk gewijzigd akkoord. Jij kan dat ook doen door je akkoordenschema 'herdenken', te 'vereenvoudigen'. Bijvoorbeeld door de akkoorden uit de tweede helft van de maat – indien mogelijk – weg te laten. Niet dat deze niet belangrijk zijn, maar zij zorgen voor extra spanning en voor jou betekent dat vaak extra ballast bij het denken. Wat ik wel zou houden, is de oplossing C^{7sus4} naar C⁷. Want dan hoor je de leidtoon naar F en dat 'hoort' of speelt gemakkelijker. Noteer meteen daar waar er een niet-diatonische noten opduiken.

Bijvoorbeeld:

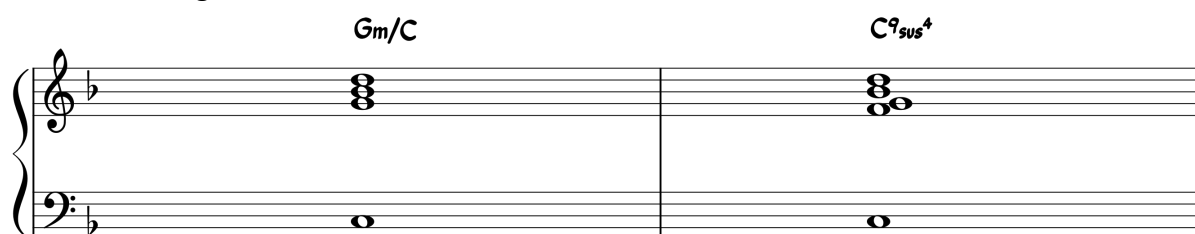

Mannenberg, uit 1974 en gecomponeerd door Abdullah Ibrahim (voorheen bekend als Dollar Brand), en een beroemde song uit Zuid-Afrika en voor altijd verbonden aan Nelson Mandela... Luister even mee naar de intro en daarna het hoofdthema gespeeld door 2 saxen: <https://www.youtube.com/watch?v=hiQQuyqySBg>

De melodie & de akkoorden

Nogmaals een stuk in F-groot en ditmaal enkel met diatonische akkoorden. Er is wel een bijzondere notatie, want Gm/C wijst op een akkoord (Gm) met een niet-akkoordnoot in de bas. En dat hadden we nog niet eerder gezien. Zo'n akkoord met een akkoordnoot in de bas wordt aanzien als een akkoord met specifieke basnoot of omkering. Zoals F/C, maar het blijft een F-akkoord. Bij Gm/C spreekt men van een hybride akkoord omdat dit uit 2 verschillende 'delen' is opgebouwd: Gm en C (dat dus niet in Gm voorkomt).

Zo kan je een heel specifiek akkoord laten uitvoeren. De *noot onder de slash*, wordt meestal aanzien als de grondnoot van dit akkoord, en zo klinkt dit akkoord zoals C^{7sus4}, met extra 9:

De melodie maakt gebruik van alle noten van F-groot, met uitzondering van de leidtoon. In de eerste maat vind je zelfs e^b ipv e, en net die noot geeft er een 'bluesy' tintje aan. Want een klein septiem, samen met kleine tertsen en verminderde kwint, zijn de zgn. blue notes. Je kan die gerust gebruiken, maar wees spaarzaam, want zij zorgen voor extra kleur:

De begeleiding en de Ritme Sectie

De stijl van deze is gebaseerd op dezelfde Gospel-achtige effecten als voor Mo' Better Blues. Er zijn de specifieke basnoten, de riff-achtige melodie, de call & response tussen hoofdmelodie in de saxen en het antwoord in de piano bij de herhaling van het thema.

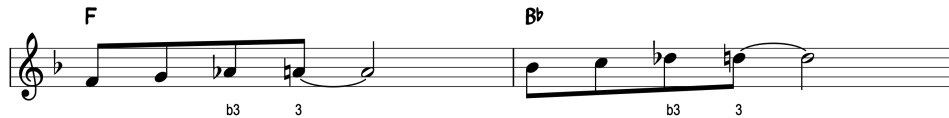
Tip: in de intro zie je notatie *Ad lib till cue* en dit betekent dat je die kan blijven herhalen tot iemand aangeeft dat de melodie zal starten. En dat heet dan '*on cue*'. Wees duidelijk bij het aangeven van bepaalde wendingen tijdens een jamsessie en in uitbreiding bij elk live optreden. Liever een beetje overdrijven dan dat iemand jouw *cue* gemist heeft. Dat geldt zeker ook voor het einde van de song, bij de *coda* of het staartgedeelte. Een coda wordt meestal aangegeven door een gebalde vuist in de lucht te steken. Doe dat tijdig. Niet te vroeg, niet te laat. Ga gewoon naar veel live optredens en zeker jamsessies, en je zal merken en leren hoe anderen dat doen...

De Solo

Wederom werkt pentatonisch van F-groot goed voor solo's over dit schema. Maar je merkt het, je mag gerust eens een blue note toevoegen. Stel, je voegt het klein septiem toe aan je majeur toonladder, en je behoudt de oorspronkelijke leidtoon, dan krijg je een speciale toonladder, vaak Bebop scale genoemd:

En als je een blue note toevoegt, wordt dat iets gemakkelijker als je die chromatisch laat oplossen, zoals vaak gebeurt na het spelen van de kleine terts:

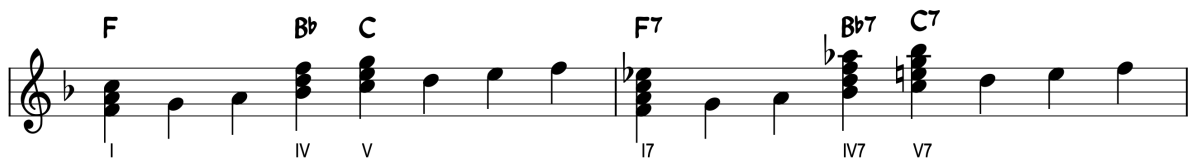

Want eindigen op een aangehouden kleine terts tegenover een majeur akkoord, is niet altijd even gemakkelijk...

Watermelon Man, uit 1962, van de hand van Herbie Hancock is een 16-maten blues. Met vanaf de intro een heel karakteristieke Soul Jazz begeleiding en een echte oorworm: <https://www.youtube.com/watch?v=oP-vD4ScAGA>. Herbie Hancock maakte er later een tweede versie van, al even historisch voor Funk: <https://www.youtube.com/watch?v=ppJQKfghFfE>

De melodie & de akkoorden

We blijven in F-groot maar er komen heel wat blue notes bij. De akkoorden zijn nog steeds, zoals in een 'klassieke blues' de I, IV en V, maar ook deze krijgen nu de uitbreiding van een klein septiem, een van die blue notes.

In de tweede stem merk je ook de blue note a^b voor F^7 , de kleine terts. En vanaf maat 9 komt de slotriff, die driemaal herhaald wordt en deze maakt mooi gebruik van de wisseling tussen C^7 met a en B^b7 met a^b . Door deze drie maal te herhalen klinken de 16 ipv de traditionele 12 maten ook heel natuurlijk.

Wat ook typisch is, is dat er geen turn around gebruikt wordt. De turn around is het akkoord dat je doet 'herstarten' en staat meestal tussen haakjes in de laatste maat. Vandaar turn around, je begint terug van 'af'. Maar dus niet in deze song. Je zou dat kunnen doen. Meestal gebruikt men hiervoor de dominant, met leidtoon naar de tonica. In dit geval zou dat C^7 zijn, maar het zou afbraak doen aan de sfeer en karakter van deze song.

De begeleiding en de Ritme Sectie

Vanaf de intro wordt meteen de stijl duidelijk gemaakt: Soul Jazz. Dit hoor je onder meer aan de karakteristieke piano-riff, in combinatie met de specifieke baslijn, hier zoals voor het F^7 akkoord:

Zo'n herhaalde begeleidingsfiguren noemen we 'ostinato-figuren' en dit komt in heel wat stijlen voor. Je hoeft die niet na te spelen, maar het is zeker een eerste optie als mogelijke begeleiding van deze song. Ook hoor je dat de drums meer vrijheid neemt in het bespelen van de snarentrommel.

Dat dit geen must is, hoor je meteen in de vernieuwde versie waarin een heel andere begeleiding en uitvoering bereikt wordt.

De Solo

- **Majeur toonladder met klein septiem of Mixolydisch**

Je merkt dat alle akkoorden er een klein septiem hebben bijgekregen. Je kan die informatie best verwerken in je toonladders. Je speelt dan een majeur toonladder mét klein septiem, en deze wordt mixolydisch genoemd.

The image shows three musical staves, each representing a mixolydian scale. The first staff is for F mixolydian, starting with an F major chord (F7) and showing the notes F, G, A, Bb, C, D, E. The second staff is for Bb mixolydian, starting with a Bb major chord (Bb7) and showing the notes Bb, C, D, Eb, F, G, A. The third staff is for C mixolydian, starting with a C major chord (C7) and showing the notes C, D, E, F, G, A, Bb. Each staff has a treble clef and a key signature of one flat.

Drie verschillende toonladders, maar leer vooral wat het enige verschil is. Zo heeft B^{b7} in vergelijking met F⁷ een a^b in plaats van een a (dat kleine septiem), en C⁷ een e in plaats van de e^b uit F⁷. En natuurlijk zijn er twee noten verschillend tussen B^{b7} en C⁷.

The image shows two musical staves. The first staff is for F mixolydisch, starting with an F major chord (F, A, C) and a key signature of one flat. The second staff is for Bb mixolydisch, starting with a Bb major chord (Bb, D, F) and a key signature of two flats. Both scales are written in a descending sequence of notes.

The image shows two musical staves. The first staff is for the F7 chord in F mixolydian mode, with a key signature of one flat (Bb) and a chord symbol F7. The second staff is for the C7 chord in C mixolydian mode, with a key signature of one sharp (F#) and a chord symbol C7. Both staves show the notes of the chords and the scale in mixolydian mode.

The image shows two musical staves. The first staff is for the Bb mixolydisch scale, starting with a Bb7 chord. The second staff is for the C mixolydisch scale, starting with a C7 chord. Both scales are written in treble clef with a key signature of one flat (Bb).

En van dat verschil tussen C^7 en B^{b7} wordt zo mooi gebruik gemaakt tijdens de melodie:

Tip: in het begin zal je merken dat je telkens bij een nieuw akkoord, vaak een volledig nieuwe zin wil starten. Die wijziging van akkoord lijkt wel te vragen naar een gewijzigde aanpak. Niets is minder waar. Net door te blijven doordenken – en dan werkt zeker heel goed dat je weet dat er maar 1 of 2 noten verschillend zijn tussen beide toonladders – zorgt voor verbinding in je melodie. Net zoals de melodie hier in maten 9 – 10, maar ook van maten 1 tot 8.

Eens te meer: denk ‘vereenvoudigd’, maak het jezelf niet te moeilijk door allerlei toonladders te mengen.

Want je kan natuurlijk al die bluesnoten proberen toevoegen, of zo’n bebopscale denken met kleine en grote septime, je kan aan die F Mixolydisch, B^b mixolydisch en C mixolydisch... maar denk vooral aan wat ze van mekaar verschillend maken. Dat zal al moeilijk genoeg blijken te zijn.

Tip: kijk nogmaals naar alle melodieën. Je zal merken dat er overal rust is ingebouwd. Bij Watermelon bijvoorbeeld in maten 3 – 4, 7 – 8 en 15 – 16. Pas dat gerust ook toe tijdens je solo. Zo ‘koop je tijd’, je zal niet ‘te vol spelen’, je zal beter kunnen volgen waar je in het schema bent en zoveel meer. *Less Is inderdaad More.*

Hopelijk kan dit alles je helpen bij het voorbereiden van deze drie songs uit de jamsessie. In de volgende video gaan we verder met de volgende drie...